

A törvény tornácán

avagy: a közművelődés és a közrendvédelem érintkezése

Fejlődő művelődési életünk, iskolai, közművelődési, illetve művészeti eszközökkel történő nevelőmunkánk eredményei tagadhatatlanok. Bármerre tekintünk, ennek a kulturális nevelőmunkának eredményei mindenütt jelen vannak. Egyre szaporodnak a magasabb iskolai végzettséget jelző bizonyítványok; növekszik a művelődési alkalmak látogatottsági statisztikája; fogynak a kultúrcikkék — könyvek, hang- és képlemezek, a lakáskultúra tárgyai stb. — és talán ide sorolható még az is, hogy fiatalságunk jelentős része kocsmá helyett díszkőben tölti szabad idejét. (Más kérdés, hogy ott is iszik.)

Nem oktan elgondolkodni, vajon a sokféle kulturális nevelőhatás — a közvetlen eredményeken, tehát a bizonyítvány kézhezvételén, a magasabb állás elnyerésén, egy-egy jól eltöltött estén túl — mennyiben változtatja meg az embereket, magatartásukat, egymáshoz való viszonyukat. Mennyiben teszik ezek a kulturális hatások az egyes embert és a közösséget kulturáltabbá. Azért is érdemes ezen medítni, mert egész kulturális nevelőmunkánk célja, hogy műveltebb társadalmat teremtsen, és ne csak az egyének nyújtsanak

több szakmai vagy általános ismeretet.

Sajátos dolog, hogy míg egyre emelkedik a kvalifikáltabb emberek aránya, míg egyre többen igyekeznek (olykor indokolatlanul) is végzettséget végzettségre halmozni — (persze a társadalom segítségével és költségén!) —, növekszik a társadalmi együttélés szabályait semmibe vevők száma. A vonaton tucatjával, százával látni tankönyvek vagy sokszorosított jegyzetek fölé hajolva tanuló ifjú és nem ifjú utasokat, mellettük mindig megtalálhatók a már induláskor ittas, renitenskedő csoportok. Az után ott állnak a könyvesboltok előtt szemlélődők, az ajánlatban válogatók, mellettük a kötekedők, zajongók, a trágár megjegyzéseket tevők, köpködők, italozók. A moziban egymás mellé kerül a filmnéző és a botránnyakozó. És nagyon hosszan lehetne sorolni a visszaszítató magatartási megnyilatkozásokat a sötétedő utcán csoportosan üvöltöző, ijesztgető társaságoktól, a legendorítóbb megnyilatkozásokkal meghökkenőtől, a tréfálkozástól a vaskos durvaságtól. Szükségtelen itt részletezni.

Általában nem bűncselekmények még ezek, nem ütköznek

tételes törvényekbe, bár egyik-másik formájuk igencsak közel áll a garázdasághoz. Még nem bűncselekmények — hangsúlyozandók: még nem! —, de azok elindítói lehetnek, mert verekedések származhatnak belőlük, riadalomkeltés forrásai lehetnek, megbotránnyozásokat okoznak. Nem tévesztendőek még össze ezek az illetlenkedők a tarhálókkal, az utcán és a mozielőcsarnokban akár bicskaheggyel is handabandázó „koldusokkal”, a verekedő, szurkáló garázdákkal, tolvajokkal, kisebb-nagyobb erőszakkal gyakorlatilag rablóvá lett vagányokkal. De hol a pontos határ, amelyen túl a legénykedés, a talmi kivagyiság, a rossz film- és tévéfilmhősök majmolása már bűnözésbe csaphat át? A bűnözés szélén állnak ezek az utcai rendbontók, a törvény tornácán táncolnak, mert egyik-másik megnyilatkozásuk, cselekedetük igencsak rendőrért kiált, illetve kiáltana, ha biztonsági közeg lenne a közelben, és ha az úttest közepén suhanó vagy robozó kék-fehér autó látványa képes lenne a renitenskedő fiatalokat kulturáltabb magatartásra bírni.

Tévedés ne essék: nemcsak tanulatlan emberekről van szó. Bőven van érettségizett is közöttük. Hol van hét kulturális nevelőmunkánk eredménye, hol mutatkozik meg az iskolában vagy egyéb fórumokon nyújtott tudás a kulturáltabb emberi magatartásban?!

Félfelfordított fejjel, behűzött nyakkal igyekszünk elkerülni a rendbontókat, hogy magunkat megóvjuk az inzultusoktól, de ezzel egyben bátorítást is adunk azoknak, akik semmibe veszik a rendet, a társadalmi együttélés írott és íratlan szabályait. Több-ségben nem ütközik ez a rendbontás jogszabályba. Mégis kellemes, hogy legyen valamilyen rendelkezés, amely ennek az elharapódzott utcai és egyéb nyilvános helyen való illetlenkedő, garázdasághoz közeli magatartásformának gátat szab. Javasolnám, hogy az utcai italozást tiltó helyhatósági szabályrendelet mintájára legyen erre is valamiféle rendelkezés, ám azt sem szokás nagyon komolyan venni.

Megoldás? Csak közhelyeket lehetne emlegetni a társadalmi összefogásról, közművelődési munkánk hatékonyságának emeléséről. De még valami hozzáteendő: a közművelődésnek itt már találkoznia kell a közrendvédelemmel is.

BENEDEK MIKLÓS

A Bartók-év nyári eseményeiből

Bár a nyár a hangverseny-évadban nem kimondott szezon, mégis itthon is, külföldön is hangversenyekkel, színpadi művekkel, egyéb kulturális rendezvényekkel folytatódik a Bartók-év eseménysora.

Bartók-művekkel szerepelnek magyar előadók két skandináv fesztiválon júniusban. Norvégiában a Bergeni Fesztivál vendégei lesznek a Magyar Állami Bábszínház és a Kodály Vonósnégyes tagjai. A finnországi Savonlinnai Fesztivál magyar vendégei lesznek Kasza Katalin, Melis György operaénekesek és Kóródi András karmester. Svájcban, a Luzerni Fesztiválon a Magyar Állami Hangversenyzenekar turnézik. Május közepén Jandó Jenő Japánban lép fel. Május végén, június elején Belgiumban fogadnak magyar művészeket; Kasza Katalin és Sólyon Nagy Sándor operaénekesek Tongerenben és Brüsszelben, Lehel György karmester pedig Hasseltben és Tongerenben koncertezik. Bécsben a Bartók vonósnégyest és a Győri Leánykört látják vendégül. Kocsis Zoltán és Ránki Dezső zongoraművészek a Takács-Nagy Vonósnégyes közreműködésével Londonban hangversenyeznek.

A szocialista országok Bartók-hangversenyre is sok magyar előadót hívtak. A Bartók-centenáriumra rendezett eseményeken kívül a nyári hangversenyekre sok magyar vendég szereplő utazik. A Bartók Vonósnégyest a Szófiai Zenei Hetekre hívták meg. Fellegi Ádám karmestert a jugoszláviai Groznajba, Ránki Dezsőt és Ferencsik Jánost Romániába, a Bartók Vonósnégyest az NDK több városába.

A Magyar Állami Operaház Bartók három színpadi művét — A kékszakállú herceg várát, A fából faragott királyfit és A csodálatos mandarint — ezekben a napokban mutatja be Mexikóban a Cervantino Fesztiválon. (Itt vendég szerepel a Bartók Vonósnégyes is.) Június elején ugyanezzel a műsorral lép fel Prágában is az Opera.

A Prágai Tavasz — május végén — az idén több Bartók-művet szólaltat meg. Többek között magyar vendégekkel is, Ferencsik János karmester és a Bartók Vonósnégyes képviseli

hazánkat ezen a neves zenei eseményen.

A hazai zenei élet jelentős programja lesz júniusban a Debreceni Kórusfesztivál — kiemelkedő magyar és külföldi kórusok részvételével — tematikájában Bartók zsenijének tisztelegve.

A Pécsi Nyár műsorát a Bartók-év jegyében állították össze az idén. A július 11-től 29-ig tartó időszakban a Pécsi Balett számos helyszínen lép fel Bartók-zenére komponált táncokkal.

A Szabadtéri Táncszínen A kékszakállú herceg várát, A fából faragott királyfit és a Cantata Profanát táncolják el. A villányi szoborparkban Bartók-matinét rendeznek. A Tettvei Játékszínen csángó ballada címen balett-fantáziával lépnek fel Bartók népzene gyűjtésére komponálva. A Barbakán bástyán a Hegedűduók című Bartók-zenére kamarabalettel adnak elő. A Szabadtéri Játékszín ad helyet három este külföldi együttesek Bartók-műsorának.

A rádióban tavasszal, nyáron is gyakran megszólal Bartók zenéje. Május végén indul a Magyar Rádió Hommage a Bartók (Tisztelet Bartóknak) című hangversenysorozata a Pesti Vigadóban. Jevgenyij Nyeszterenko dalestje, Kocsis Zoltán, majd Alfred Brendel zongoraestje folytatja a sort. Közvetíti a rádió a Zeneakadémiáról a Magyar Állami Hangversenyzenekar reprezentatív hangversenyét Mihály András és Erdélyi Miklós vezényletével, és a Magyar Rádió és Televízió szimfonikus zenekarának hangversenyét a Magyar Nemzeti Galériából Fischer Iván karmester vezetésével.

Természetesen nyáron is folytatódhatnak a rádió Bartókkal kapcsolatos sorozatműsorai. Mint a nagy sikerű Bartók-művek legszébb hangfelvételeiből a Népdalgyűjtőúton Bartók Béla nyomában, vagy a Miért szeretem Bartókot? című sorozatok.

Valóban nehéz beszélni?

„Jót s jól!” — jelentette ki a magyar nyelv csiszolásának, fejlesztésének egyik nagy mestere, Kazinczy több mint százötven éve. „Jót” — vagyis emberséges, nemes szempontból megállapított igazságokat; szeretetből fakadó, segíteni akarásból kinyilatkoztatott szándékokat; valóban igazságot kereső, tényleges és fontos dolgok felvető kérdéseket — azaz csak ilyeneket kifejező szavaknak szabad elhagyni az ember száját. — „s jól” — kéri Kazinczy, azaz kellő pontossággal, se többet, se kevesebbet, s a belső látás, hallás, a képzelet is segítse, kellő hangerővel, hogy el is jusson annak a füléhez, akinek szánya lett; a hangok kellő megformáltságával, hogy az illető képes is legyen megérteni, vagyis a beszéd minden eleme: a hangerő, a hangsúly, a hangszín azt szolgálja, hogy a lehetőségig segítse a szemben állót a mondottak megértésében.

Hogy e kérdés ma is mennyire aktuális, bizonyítja, hogy Benkő Loránd, napjaink egyik nagy nyelvése az 1976. évi nyíregyházi anyanyelvoktatási konferencián az alábbiakat mondta: „... vajon melyik a lényegesebb veszély a nyelvhasználatban magában is, de nem utolsósorban ennek a társadalmi magatartásra való visszahatásában is? Az-e, ha valakinek a közlésében tipikusan nyelvtani hibák jelentkeznek, például iktelenül ragoz ikes igéket, egyenlőre-t mond egyelőre helyett, el kell menjek-et el kell mennem vagy el kell, hogy menjek helyett, sőt horribile dictu — egyszer-egyszer még — suk, -sük-özik is? Vagy az-e, ha valaki nemtörődöm, hányaveti közléseiben minimális tekintettel sincs a hallgató megértési érdekeire;... ha akár sznobizmusból, akár áltudományosságból, akár kényelmi szempontokból az idegen szavaknak, kifejezéseknek a megértést gátló özönét zúdítja hallgatóira vagy olvasóira;...”

A síma beszédű, választékos, mind nyelvtani, mind a kifejtés szempontjából kifogástalan semmitmondás és a göcsörtös, darabos, esetleg nyelvtani hibás vagy esetleg nem elég esztétikai hangzású, de valóban lényeges igazságokat kimondó beszéd közül — inkább az utóbbit becsüljük.

Természetesen tudnunk kell, hogy nem ez a követendő példa.

Harmadiknak véve a végletesen rosszat (vagyis amikor rossz, semmitmondó, esetleg hazug tartalmat rossz, zavaros megfogalmazásban, esztétikusságra egyáltalán nem törekvő megnyilatkozásban találunk) sohasem szabad szem elől téveszteni a negyedik változatot, a követésre méltót: azt, amikor jó, igaz és fontos tartalom szép formában jelentkezik, vagyis mikor a beszéd dallama, a hangok tisztasága stb. külön élményt ad, — azaz amikor a forma szépsége erősíti a tartalom igazságát.

Ha akkor szólok, amikor van mit mondanom, ha csakugyan azt akarom, hogy akihez beszélek, megértse, amit mondok, ha tisztelem mind önmagam, mind azt, akivel közölni akarok valamit; ha nyíltan, őszintén fordulok felé, ha nincsenek gátlásaim vele szemben, de nem is becsülöm le őt, s ezért természetesen viselkedem előtte — akkor beszédem nem lesz terjengős, hanem akaratlanul is világosan és szabatosan beszélek, érthetően, értelmezve, amit mondok; ösztönösen is arra törekszem, hogy szépen nyújtsam át gondolataimat.

Ezen ösztönösen jó nyelvhasználatot természetesen még tovább javíthatom a hangképzési, a nyelvtani, a szövegszerkesztési szabályok tudatos alkalmazásával, de birtokoljam ez utóbbiakat bár professzori szinten, ha nem rendelkezem az előbbi kívánalmakkal — „szép beszédű” sohasem leszek.

Mind azok, akik nyelvművelőként az ország színe elé állnak, legjobban úgy szolgálhatnak, ha legelőször a fentieket tudatosítják, s legjobban úgy hathatnak, ha élő példaként mutatkoznak a negyedik változatra, s így akaratlanul sem bizonytalanítják el az embereket, hanem az igényesség ébresztésével együtt egyben a hitet is erősítik bennük, hogy a megmutatott úton érdemes elindulni, mert a felmutatott ideál, lám, megközelíthető.

K. E.

Simai Mihály

Szerkezetek

egy vasdarab hogy rezgeti mélyében szárnyát az anyag üveghang-tisztán hallani így veri a vas a vasat

egy kék kristály a szerelem talán legtisztább vázlata milyen zárt! mégis végtelent sugárzik minden vonala

egy páncélszárny az ismeretlen bogár emlékműve a fény tovább növeszti át is rebben a hegyek késél-peremén

egy rőt levél miniatűr napkitörés a sziv alakja tüzzel megkoronázva

az isten sem segíthet rajta

rezgőspirál kívül-belül az egyetemes kupolában most-velük s örök-egyedül világolsz a világban

Borbély Iános

Végeredmény

Felrobban majd alattam is a rét, a kiszámított véletlen aknamező. Pipacsok arca bukna, vérük ömlik, margarétaszírom hull: mennybéli áldás.

Volt ruhám, nappalom, déltengeri időm fűzek keresztjén lóg feketén; alkonyatom. Ha lesz még nyelvem, dadoghatom: mint eddig, ezen a réten is, csak át akartam jutni.

Benke László

Éjszaka

Kihalt játszótérünk hintáit a szél meglibegteti még kicsit. Aztán a lánc ismét megfeszül. Sötétség ül mindenem, Leheletem fogaim közé fogom. — Aludjatok csak, gyerekek. Verssel vigyázom álmatok, Csurranjon szátok sarkából. gyanútlan édes nyálatok. Ki tudja mivégre lettetek.

Törő István

Nincs időnk

Város nyüzgése fog magához, műút-köldökzsinór, kocsi lármája s emberek, akik megélhetést keresnek — beállunk útjaikba, rohamunkra felfigyel az utca is, járunk, ki-ki magában országnyi gondunkat hámozgatva és néhány szabad perc leeszi apró örömeinket, fény gesztenyéi sápadt arcunkat megszorozzák, fülünkbe zúg a perem-ének, szél fújása völgyeken át, csend irigyelt ingyen ivása, jelenünk kised-hangjai csörömpölnek, nincs időnk hallgatásra!